

EXAMENSARBETE

Våren 2006

Läroarbldningen

Modersmålsundervisning

- i teori och praktik

Författare

Jennica Örlbäck
Martin Mattsson

Handledare

Helén Persson

www.hkr.se

Modersmålsundervisning - i teori och praktik

Abstract

Vi har valt att se hur forskningen i ämnet modersmål är förankrat i praktiken, eftersom modersmålet har stor betydelse för invandrarelevens skolresultat. I arbetet ges en kort beskrivning av modersmålets historiska bakgrund och vad forskningen anser vara fördelarna och svårigheterna med modersmålsundervisningen. För att komma fram till ett resultat har vi valt att använda oss av kvalitativa intervjuer med två kommunpolitiker, två rektorer och fyra modersmåls lärare. Genom våra intervjuer har vi kommit fram till att ansvaret för verksamheten ligger på modersmåls lärarna, inte på ansvariga rektorer och kommunpolitiker. Dessutom är forskningen inte väl förankrad i den dagliga verksamheten.

Ämnesord: modersmål, modersmålsundervisning

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
1.1 Bakgrund.....	4
1.2 Syfte.....	6
2. Litteraturgenomgång.....	6
2.1 Modersmålets fördelar och svårigheter.....	6
2.2 Elevernas bakgrund.....	8
2.3 Kursplanen i modersmål.....	10
2.4 Ansvar.....	12
3. Frågeställning.....	14
4. Empirisk del.....	14
4.1 Metod och urval.....	14
4.2 Metodkritik och genomförande.....	15
4.3 Lokala planer.....	16
4.3.1 Mellanstor stad.....	16
4.3.2 Storstad.....	17
4.4 Intervjupersoner.....	17
4.5 Bearbetning av intervjumaterial.....	18
5. Resultat och analys.....	18
5.1 Fördelar och svårigheter med modersmålsundervisning.....	18
5.2 Lokala planer.....	21
5.3 Ansvar.....	23
5.3.1 Utvärdering.....	23
5.3.2 Rekrytering.....	23
5.3.3 Organisationen.....	24
5.3.4 Jämförelse mellan Storstad och Mellanstor stad.....	24
6. Diskussion.....	25
6.1 Avslutning.....	30
7. Sammanfattning.....	32
8. Fortsatt arbete.....	33
9. Litteraturförteckning.....	34

Frågor till kommunpolitikerna

Bilaga 1

Frågor till rektorerna

Bilaga 2

Frågor till modersmåslärarna

Bilaga 3

1. Inledning

På lärarutbildningen har vi vfu-perioder (verksamhetsförlagd utbildning), där vi är ute i skolan och praktiserar som lärarstudenter. Under dessa vfu-perioder har vi varit på mångkulturella skolor och därigenom kommit i kontakt med många elever som har modersmålsundervisning. Som blivande lärare kommer vi att komma vi att ha elever som har modersmålsundervisning, därför valde vi att redan i vår B-uppsats studera modersmålet som en resurs i skolan. I examensarbetet har vi valt att studera hur forskningen om modersmål är förankrad i praktiken i två utvalda kommuner. Vi har valt en storstadskommun med språkprofil¹ och som har hög invandratäthet och en mellanstor stads kommun som också har hög invandratäthet.

För att ge läsaren förståelse för modersmålsundervisningens framväxt har vi valt att i vår bakgrund ge en kort historisk beskrivning av den och även visar hur många modersmålslärare det finns i Sverige och hur man utbildar sig till modersmålslärare.

I litteraturgenomgången ger vi en översikt över vad forskningen säger om fördelarna och svårigheterna med modersmålsundervisningen. För att se hur väl forskningen är förankrad i praktiken har vi intervjuat kommunpolitiker, rektorer och modersmålslärare. Med hjälp av intervjuerna fick vi reda på deras syn på modersmålsundervisningen och fick frågan belyst ur olika perspektiv.

I analysen av materialet har vi valt att titta närmare på vad de intervjuade säger och hur det stämmer överens med forskningen, och om forskningen är förankrad i den praktiska modersmålsundervisningen.

Modersmålsundervisning innebär att elever med annat modersmål än svenska får undervisning på sitt modersmål. Man har använt både termen modersmål och hemspråk, men vi kommer att enbart använda oss av termen modersmål.

---

¹ Språkprofil innebär bland annat att elever erbjuds ämnesundervisning på sitt modersmål och får bekanta sig med olika kulturer och språk.

1.1 Bakgrund

På 1950- och 60-talen hade Sverige stor arbetskraftsinvandring, eftersom Sverige behövde arbetskraft till industrin. Då kunde en familj komma till Sverige en lördag och på måndagen började barnen i skolan (Skolverket, 2003, sid. 207 ff). Regeringen ansåg att det viktigaste var att invandrarna skulle lära sig svenska så snabbt som möjligt och bedrev fram till 1960-talet en assimilationspolitik för invandrare och övriga minoriteter såsom romer, samer med flera. Assimilationspolitiken innebar att invandrare och minoriteter skulle försvenskas och de uppmuntrades inte till att bibehålla sina språk, sina kulturer och traditioner (Skolverket, 2003, sid. 207 ff).

På 1970-talet började det i större utsträckning komma flyktingar² och invandrare³ till Sverige, tidigare var majoriteten som kom till Sverige arbetskraftsinvandrare. Det framgår av Skolverket (2003) att det kom många flyktingar och invandrare till Sverige som ville bevara sitt ursprung. Regeringen verkställde ett riksdagsbeslut 1975 med utgångspunkt på att ge flyktingar och invandrare rätten att bibehålla och vidareutveckla sitt modersmål och sin kultur. Detta ledde till att regeringen antog den första hemspråksreformen 1977 (Skolverket, 2003, sid. 207 ff).

Hemspråksreformen, som trädde i kraft år 1977, blev ett viktigt medel för skolan att försöka förverkliga riktlinjerna för invandrapolitiken genom att fastslå att samhället ska stödja en utveckling mot *aktiv tvåspråkighet* i för-, grund- och gymnasieskolan. Kommunerna blev nu skyldiga att erbjuda modersmålberättigade elever modersmålsundervisning. Även de ekonomiska ramarna för verksamheten reglerades. Reformen gav också förutsättningar för en skolgång i tvåspråkiga undervisningsmodeller. En modersmålslärover utbildning inrättades på högskolenivå (Skolverket, 2003, sid. 207).

Sedan 1977 har man från Skolverket och regeringens sida insett vikten av att elever får utveckla sitt modersmål, även om eleverna är födda i Sverige av utländska föräldrar. Tidigare fick kommunerna stadsbidrag för antalet barn som fick modersmålsundervisning, men idag får kommunerna ett stadsbidrag för invandrar- och flyktingbarn i respektive kommun. Orsaken till ändringen var en mycket kritisk rapport från Riksrevisionsverket 1990, där

---

² En flykting är en person som flytt undan ngn fara särsk. hot mot liv, frihet m.m. i sitt hemland pga. ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp el. pol. uppfattning (Nationalencyklopedin ordbok 1, 1995)

³ Invandrare är en person som invandrar till visst land (Nationalencyklopedin ordbok 2, 1995)

modersmålsundervisningen beskrevs som dyr och ineffektiv. Rapporten blev dock kritiserad på grund av metodologiska och innehållsmässiga brister. 1991 tog regeringen ett beslut om att bidragen till modersmål skulle minska kraftigt med bakgrund av Riksrevisionsverkets rapport, vilket resulterade i att kostnaderna för modersmålsundervisningen halverades. (Skolverket, 2003, sid. 278 ff).

Modersmålsundervisning ges till elever om en eller båda av elevens vårdnadshavare har ett annat språk än svenska som modersmål och om språket utgör ett dagligt umgängesspråk i hemmet. (Grundskoleförordningen med kommentarer 2002, sid. 99) Eleven får då undervisning i skolan av modersmåls lärare på sitt modersmål, och även studiehandledning på sitt modersmål eller svenska (Skolverket, 2003, sid. 12). När *Lpo 94* (Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet 1994) fastställdes så gjordes vissa ändringar. Kommunerna har fortfarande skyldighet att erbjuda modersmålsundervisning om det finns fem eller fler elever inom samma språk. Men kommunernas skyldighet upphör om det inte finns någon lämplig lärare⁴ (Hyltenstam, 1996, sid. 57).

Modersmåls lärare utbildades mellan 1977 och 1988 på en anpassad lärarutbildning. Efter 1988 har utbildningen getts inom grundskolelärarlinjens hemspråksvariant, som omfattar 2 år eller 80 poäng. Allmän behörighet och godkända språktest i hemspråket och svenska krävs för att bli antagen. Möjligheten att utbilda sig till modersmåls lärare har funnits på flera orter i Sverige. Malmö högskola erbjuder varje år utbildning i ett tiotal språk, men någon sökande har inte funnits sedan 1993. I Göteborg har fem modersmåls lärare utbildats sedan 1989 i spanska, finska och polska. I Stockholm har cirka 30 lärare utbildas i finska, spanska, grekiska och persiska. Det finns även en möjlighet att tillgodoräkna sig lärarutbildning från hemlandet, eller universitetsstudier i modersmålet i samband med tjänstgöring som modersmåls lärare (Hyltenstam, 1996, sid. 50 ff).

Av de 2200 modersmåls lärare som var anställda i Sverige 1994 hade 972 lärarbehörighet, antingen genom sitt hemland eller en utbildning från Sverige. 500 hade "annan behörighet", till exempel erfarenheter av modersmålsundervisning, men ingen lärarbehörighet. 728 var helt utan behörighet. Det vill säga att 998 modersmåls lärare hade lärarbehörighet, resterande 1220 var helt utan behörighet (Hyltenstam, 1996, sid. 50 ff).

---

⁴ Lärare med behörighet eller erfarenhet av modersmålsundervisning.

1.2 Syfte

Forskning enligt Ladberg (2000), Hyltenstam (1996), Axelsson (1999), styrdokumenterna i modersmål och Skolverkets rapporter pekar tydligt på modersmålsundervisningens betydelse för invandrarelevens personliga utveckling, integration och för att de skall klara av den svenska skolan med godkända betyg i årskurs 9. Med detta arbete vill vi se hur forskningen i modersmål är förankrad i praktiken och med hjälp av intervjuer med kommunpolitiker, rektorer och modersmåls lärare undersöka hur väl insatta de är i denna forskning.

2. LITTERATURGENOMGÅNG

2.1 Modersmålets fördelar och svårigheter

Skolverket (2003) har i sin undersökning kommit fram till att fördelarna med att ha modersmålsundervisning är:

- Identitetsutveckling
- Kommunikation
- Kultur och rötter
- Lärande och språk
- Integration

Identitetsutveckling innebär att modersmålsundervisningen bidrar till att elevernas personlighet, trygghet och självkänsla utvecklas. Det leder till att eleverna får ett bra självförtroende. Självförtroendet är starkt förankrat i att man känner till kulturen och det ursprung man har. Modersmålet används för att kommunicera med släktingar, men också för att tolka för sina föräldrar. Om eleverna skall återvända till sitt ursprungsland för kortare eller längre tid är det bra om de har kunskap om sitt eget språk (Skolverket, 2003, sid. 160ff).

Skolverket (2003) har i sin undersökning kommit fram till att modersmåls lärarna hjälper eleverna att förstå sin egen kultur och är ofta goda förebilder. Det är av betydelse då eleverna är influerade av det svenska samhället och sitt ursprung. De begrepp och termer som finns både på modersmålet och på svenska bygger på att man kan sitt modersmål mycket väl för att

förstå abstrakta begrepp. Att kunna sitt modersmål väl gör att man lär sig svenska bättre och kan förstå de olika språkliga nyanserna som inte är helt lätta att upptäcka (Skolverket, 2003, sid. 160 ff). Det blir också lättare för invandrare/flyktingar att integrera sig i det svenska samhället när de kan språket och förstår den svenska kulturen. Eleverna blir budbärare för sin kultur i sin klass och detta leder till en ökad tolerans för andra kulturer (Skolverket, 2003, sid. 160 ff).

Skolverket (2003) har i sin undersökning kommit fram till att svårigheter⁵ med modersmålsundervisningen är:

- Organisation, ansvar och resurser
- Tider, lokaler och gruppnivå
- Lärare
- Språkutveckling
- Föräldrarnas krav
- Rådande negativa attityder i samhället

Skolverket (2003) har kommit fram till att en stor svårighet är att informationen om modersmålsundervisningen är bristfällig. Undervisningen blir ofta inställd och lärarbyten är väldigt vanliga. Hur ansvaret för modersmål är uppbyggt och vem det är som verkligen har ansvar för dess innehåll och kvalitet upplevs som mycket vagt från lärare, elever och föräldrar.

Ett annat problem är lärarnas kompetens och deras behörighet som lärare. Skolledare kan uppleva att dessa lärare inte känner till den svenska skolans uppdrag. Vidare menar Skolverket (2003) i sin rapport att bristen på samarbete mellan modersmålslärare och övriga lärare gör att modersmålsundervisningen hamnar i bakgrunden. Modersmålsundervisningen bedrivs ofta utanför skoltid, då både elever och lärare är trötta. Tiden som är beräknad per elev är mellan 40 till 60 minuter i veckan, vilket Skolverket anser vara för lite. Från samhällets sida tycker man att det är bättre att lära sig svenska än att ha modersmålsundervisning, och att eleverna missar annan undervisning om de måste gå ifrån ordinarie undervisning för att närvara på modersmålsundervisningen (Skolverket, 2003, sid. 163 ff).

---

⁵ Skolverket använder sig av formuleringen **nackdelar**, men vi väljer att använda ordet **svårigheter** istället, då det inte är modersmålet som är en nackdel utan hur man organiserar undervisningen i modersmålet.

2.2 Elevernas bakgrund

Ladberg (2000) menar att det är viktigt att brister i det svenska språket inte hindrar eleven att ta in kunskap som är relevant för årskursen. Allt arbete i skolan skall vara språkutvecklande.

En del elever har ju nyligen kommit till landet och har mycket begränsade kunskaper i svenska. Det gäller att hitta vägar att komma förbi språkliga hinder så att alla ändå kan tillägna sig kunskaper. Dom får inte sitta i skolan och känna att dom inte går framåt (Ladberg, 2000, sid. 221).

Beroende på vilken invandrarbakgrund man har så skiljer sig synen på skolan och graden av stöd både från föräldrar och kamrater (Ladberg, 2000, sid. 156 ff). Axelsson (1999) refererar till filosofen Ogbu som hävdar att tre påtryckargrupper leder invandrareleverna in på strategier som främjar skolarbetet. Dessa är den egna gruppen, familjen och kamraterna. Det är viktigt att eleverna får hjälp med språk, inlärningsstil och kulturskillnader för att klara sig bra i den svenska skolan (Axelsson, 1999, sid. 14 ff).

Det svenska samhällets internationalisering och den växande rörligheten över nationsgränserna ställer höga krav på människors förmåga att leva med och inse de värden som ligger i en kulturell mångfald. Medvetenhet om det egna och delaktighet i det gemensamma kulturarvet ger en trygg identitet som är viktig att utveckla, tillsammans med förmågan att förstå och leva sig in i andras villkor och värderingar. Skolan är en social och kulturell mötesplats som båda har en möjlighet och ett ansvar för att stärka denna förmåga hos alla som arbetar där (Lärarens handbok, 2002, sid.9 f).

Om eleverna och deras familjer inte tar till sig den nya kulturen (så kallad ackulturering) så finns en stor risk att elevernas skolgång blir lidande. Detta för att föräldrar och den egna gruppen saknar de kulturella och sociala resurser som krävs för att leda elevernas skolframgång. Om man väljer att ackultureras långsammare så går det bättre och den kunskap eleverna får i skolan läggs till den kunskap som de redan har, istället för att ersätta den (Axelsson, 1999, sid. 14 ff).

En bra modell för andragenerationens invandrare verkar vara en som uppmuntrar dem att behålla en fast förankring i den egna kulturen och gruppen samtidigt som de strävar efter en långsam selektiv ackulturering (Axelsson, 1999, sid. 15).

Ladberg (2000) skriver att de barn som har ett annat första språk än svenska har ett behov av att lära sig flera språk för att klara sig i samhället. Ofta använder man modersmålet tillsammans med familjen, vännerna och religionen, medan andraspråket används i samhället och i skolan. Modersmålet är från början en trygghet för barnen, då det används i hemmet och i kontakt med släktingar (Ladberg, 2000, sid. 179 ff). Axelsson (1999) menar också att eleverna är starkt beroende av vad ledarna och deras tillhörighetsgrupp⁶ tycker och tänker. Om ledaren i tillhörighetsgruppen inte har många års skolgång bakom sig är det vanligt att eleverna hänvisar till dem och menar att skolan inte är viktig. En del minoriteter ser undervisningen som ett hot mot den egna kulturen, språket och identiteten (Axelsson, 1999, sid. 14 ff).

Ladberg (2000) skriver att det är viktigt att man i skolan är öppen och har en positiv attityd mot andra språk än det svenska språket. Med modersmålet kommer också barnens kultur, ursprung, sociala vanor och religion. Att det i samhället och i skolan hörs flera olika språk gör att barnen socialiseras till ett mångkulturellt samhälle. De känner att deras kultur och språk har en plats i samhället, att det är accepterat (Ladberg, 2000, sid. 179 ff). Dock föreligger det vissa svårigheter som eleverna måste överbygga för att klara den svenska skolan.

Invandrarelever har svårt att lära sig kontext och språkfärdighet, när de har börjat tala det svenska språket så beräknas det ta mellan fem och nio år innan de har hunnit ifatt sina svenska kamrater. Enligt Axelsson (1999) är det därför viktigt att pedagogerna ser problemet och ger eleverna möjlighet att utveckla sina språkliga färdigheter i skolan.

Invandrareleverna agerar ofta som tolkar åt sina föräldrar i samband med besök på sjukhus, skola och andra myndigheter. När de gör detta möter de vuxnas språkanvändning, till exempel doktorsns språkliga register och rektorns samtalsstil. Detta gör att invandrareleverna oftast är i den unika ställningen att de förhandlar mellan två eller flera olika språk och kulturer, vilket leder till att de får en möjlighet att behålla sitt första språk och utveckla sitt andra språk (Axelsson, 1999, sid. 49 ff). Om ett barn inte behärskar sitt modersmål så kan de skämmas för att de inte är på den nivån som de borde vara. Detta kan leda till att barnen får en negativ syn till sitt eget språk och till sin egen identitet (Ladberg, 2000, sid. 179 ff).

---

⁶ Grupp där alla har samma etniska ursprung.

Språket är ett medel man använder sig av när man vill beskriva känslor, önskemål och erfarenheter. Ju fler ord en människa behärskar, desto bättre är denna rustad för språkligt krävande situationer. De viktigaste orden invandrarelever måste lära sig för att kunna tillgodogöra sig den svenska skolan kan delas in i tre olika typer:

- ämnesrelaterade ord, ord som man behöver för högre studier för att behärska fackterminologi till exempel ord som *ekosystem, molekyl och patologisk*.
- mindre frekventa ämnesoberoende ord, sådana som förekommer inom många ämnesområden till exempel *förfarande, adekvat och ypperlig*.
- mindre frekventa vardagliga ord, ord som används i skönlitterära verk och i vardagligt tal som till exempel *snorkig, mesig och tramsig*.

Det är viktigt menar Hyltenstam & Lindberg (2004) att pedagogerna i skolan hjälper eleverna att lära sig och bli bekanta med de tre olika ordkategorierna (Hyltenstam, Lindberg, 2004, sid. 171 ff).

2.3 Kursplanen i modersmål

I kursplanens mål framgår det att skolan i sin undervisning skall sträva efter att eleven:

- utvecklar sin förmåga att förstå och uttrycka sig muntligt och skriftligt på modersmålet,
- utvecklar sin förmåga att med behållning läsa och förstå skilda slag av texter på modersmålet,
- tillägnar sig kunskaper om språkets uppbyggnad för att kunna göra jämförelser mellan sitt modersmål och det svenska språket och därigenom utveckla sin tvåspråkighet,
- tillägnar sig kunskaper om historia, traditioner och samhällsliv i sin ursprungskultur och förmåga att göra jämförelser med svenska förhållande,
- stärker sin självkänsla och identitet och erövrar dubbel kulturtillhörighet,
- grundlägger goda läsvanor genom litteraturläsning eller tillägnar sig litteratur på annat sätt,
- lär känna delar av sitt kulturarv och kan sätta detta i relation till sig själv och sin egen situation,
- lär sig att använda sitt modersmål som medel för sin kunskapsutveckling och på så sätt tillägna sig ett ord- och begreppsförråd inom olika områden

(<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=sv&ar=0405&infotyp=23&skolform=11&id=3875&extrald=2087>)

I kursplanen för modersmål framgår att eleverna tillsammans med andra skall utveckla sina kunskaper i ämnet, men också stärka sin självkänsla och synliggöra sin egen livssituation. Om man har en god kunskap i sitt modersmål så är det lättare att tillgodogöra sig ett nytt språk,

och det egna språket blir en väg till att lära sig även svenska. Eleverna skall även få lära sig att göra jämförelser mellan den egna kulturen och den svenska, för att lättare förstå situationen som de har hamnat i

(<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=sv&ar=0405&infotyp=23&skolform=11&iid=3875&extraId=2087>).

”En elev skall få studiehandledning på sitt modersmål om eleven behöver det”

(Skollagen med kommentarer 2002, sid. 105). Studiehandledning innebär att elev tillsammans med modersmåls lärare hjälps åt med skolarbetet antingen på svenska eller på modersmålet en eller ett par timmar i veckan (Skolverket, 2003, sid. 12). Studiehandledning är till för att hjälpa elever som har otillräckliga kunskaper i svenska och därmed inte kan följa klassens ämnesundervisning. Modersmåls läraren ger då stödundervisning för elever i olika ämnen. Beslut om studiehandledning tas av rektorn (Otterup, 2005, sid. 90).

Hyltenstam (1996) menar att när man introducerar ett nytt undervisningsämne som modersmål är det inget märkvärdigt. Det som är märkvärdigt är att så få försök har gjorts för att ta itu med problemen som finns.

Däremot är det anmärkningsvärt att så få försök har gjorts att på allvar och på ett genomgripande sätt ta itu med problemen. Detta kan endast förstås mot bakgrund av en i grunden mycket låg prioritering av området från samhällets sida, där *existensen* av hemspråksundervisningen varit viktigare än verksamhetens kvalitet och egentliga betydelse för invandrar – och minoritetsbarn. Införandet av hemspråksundervisningen måste uppfattas mer som en symbolhandling inom ramen för en av majoritetsbefolkningen ytligt uppfattad och grunt känd pluralistisk ideologi – något som ser bra ut utåt – än som ett steg mot äkta pluralism (Hyltenstam, 1996, sid. 95).

Modersmålsundervisningen har låg prioritet ifrån samhällets sida, där själva existensen av modersmålsundervisning har varit viktigare än den kvalitet och betydelse som den har för invandrarelever (Hyltenstam, 1996, sid. 95).

2.4 Ansvar

Hemspråksreformen 1977 och grundskoleförordningen 1994 och det finns en del skillnader emellan dem, här under väljer vi att göra en jämförelse av innehållet i dem.

Hemspråksreformen trädde i kraft den 1 juli 1977 kommunerna blev nu *skyldiga* att anordna hemspråksundervisning och studiehandledning på hemspråket. Skyldigheten omfattade följande:

- Att *anordna* undervisning i hemspråk för elever som behövde och önskade delta i sådan undervisning. Verksamheten skulle ges den omfattning som fordrades för att täcka elevernas behov.
- Att årligen inventera vilka elever som önskade undervisning i hemspråk och *bedöma antalet veckotimmar* för varje enskild elev efter behov. Föräldrarna skulle ges möjlighet att delta i inventeringen.
- Att *informera* om möjligheterna till undervisning i och på hemspråket och dess betydelse för invandrabarnen. Informationen skulle ske genom uppsökande verksamhet eller andra former av direkta kontakter med föräldrarna. I samband med detta skulle man också diskutera formerna för barnens språkundervisning.
- Att *upprätta ett handlingsprogram* där principerna för fördelningen av de statliga resurserna skulle anges (Hyltenstam, 1996, sid. 45 f).

I den nya grundskoleförordningen 1994 när hemspråket blev modersmål omformulerades målen med den stora förändringen att kommunerna inte längre är skyldiga att anordna modersmålsundervisning.

Grundskoleförordningen kap 2 § 13

En kommun är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk, endast om det finns en lämplig lärare. En kommun är skyldig att anordna sådan undervisning om minst fem elever önskar undervisning i språket (Skollagen med kommentarer 2002, sid. 100).

Ansvar för modersmålsundervisningen i grundskolan ligger på skolenheterna eller i särskild organisation. Centrala enheter organiserar undervisningen och har också ansvar för organisation och undervisning. Det är inte vanligt att man följer upp eller utvärderar undervisningen (Skolverket, 2003, sid. 103 ff). Hyltenstam & Lindberg (2004) menar att det inte är styrdokumentet som saknas utan kunskapen, förmågan och viljan att använda dem.

Vagheten och obeslutsamheten vid implementeringen av styrdokumentet ger upphov till sociokulturella processer som påverkar utvecklingen av första – och andra språket. Föräldrar och syskon tolkar signalerna från samhället och deras attityder till och användning av förstaspråket och andraspråket påverkar individens språk – och identitetsutveckling. Likaså påverkar organisationen av undervisningen i skolan och de arbetsätt som används relationen mellan olika grupper (Collier & Thomas, 1999a – c; Parszyk, 1999). Individens möjlighet till lärande kan försvåras och motverkas av olika former för fördomar och diskriminering samt av sådana sociala mönster som leder till underordnad status och assimileringstendenser (Ogbu, 1991; Axelsson, 1999) (Hyltenstam & Lindberg, 2004, sid. 507).

Detta påverkar elevernas möjlighet till en bra skolgång bland annat eftersom styrdokumentet tolkas olika på olika skolor (Hyltenstam & Lindberg, 2004, sid. 507).

I de flesta kommuner finns riktlinjer om att undervisningen skall vara efter skoltid; undervisningstiden per elev är ca 40-60 minuter per vecka. En tredjedel av kommunerna har lokala arbetsplaner/kursplaner för modersmålsundervisningen (Skolverket, 2003, sid. 103 ff). Modersmålsundervisningen i grundskolan har förändrats på grund av ekonomiska nedskärningar kravet är att det behövs minst fem elever för att kommunerna skall vara skyldiga att anordna undervisning. Kommunerna är inte heller längre skyldiga att erbjuda undervisning i modersmålsundervisning i mer än sju år. Detta har medfört att antalet undervisningstimmar per elev och vecka har sjunkit drastiskt. 1990/91 var antalet undervisningstimmar per elev och vecka 1,27 och till läsåret 1997/98 hade antalet timmar sjunkit till 0,57 (Skolverket, 2003, sid. 34 f).

Enligt Skolverket (2003) behöver en rad åtgärder vidtas, bland annat behöver kommunerna se över sin organisation av modersmålsstödet och undervisningen i och på modersmål. Kommunerna bör också möjliggöra bättre inlärningsmiljöer och ge modersmålsundervisningen högre status (Skolverket, 2003, sid. 77).

3. Frågeställning

Med utgång från litteraturen Ladberg (2000), Hyltenstam (1996), Axelsson (1999), styrdokumentet i modersmål och Skolverkets rapporter har vi valt att se hur forskningen och dess slutsatser är förankrade i praktiken och den dagliga verksamheten. Detta vill vi få fram genom att intervjua kommunpolitiker, rektorer och modersmåls lärare, då modersmålet blir belyst ur tre synvinklar. Med hjälp av litteraturen och myndigheternas direktiv⁷ vill vi få en insyn i hur modersmålet är uppbyggt och fungerar i praktiken.

4. EMPIRISK DEL

4.1 Metod och urval

Vi har valt att utgå ifrån en kvalitativ undersökning för att nå fram till vårt syfte. Vårt huvudmål är att använda intervjuer med strukturerade och öppna frågor, med utgångspunkt från Patel & Davidsons bok *Forskningsmetodikens grunder* (2003). Vi valde att intervjua fyra modersmåls lärare, två rektorer ansvariga för modersmålsundervisningen och två kommunpolitiker. Dessa intervjuer genomfördes i en mellanstor stad och i en storstad, med stor invandartäthet.

Vi ville gärna göra personliga intervjuer med dem vi hade valt ut; tyvärr ville inte kommunpolitiker och rektorn i Storstad göra detta utan de valde att svara på frågorna via e-post. Alla modersmåls lärarna, rektor och kommunpolitiker i Mellanstor stad har vi träffat personligen och vi har spelat in intervjuerna på band, utom en modersmåls lärare som inte ville låta sig spelas in. De intervjuade svarade inte på samma frågor utan vi hade specifika frågor till kommunpolitiker, rektorer och modersmåls lärare (Se bilaga 1, 2 och 3). De fick olika frågor för att de har olika ansvarsområden inom modersmålsundervisningen.

Vi tog via telefonkontakt med de personer som vi ansåg att vi behövde för att kunna genomföra vår undersökning. Rektorn för modersmålsundervisningen i Storstad ville inte lämna ut telefonnummer till modersmåls lärarna, utan ville själv lämna ut frågorna till dem på ett möte.

---

⁷ Skolverkets rapporter och styrdokumentet i modersmål.

Vi hade valt modersmåslärare i arabiska och albanska, då de är stora språkgrupper. I Mellanstor stad var det inga problem att få lärare att ställa upp på intervjun. Men i Storstad fick vi efter många telefonsamtal tag på två modersmåslärare som var villiga att ställa upp, en modersmåslärare i pasthu och en i arabiska.

4.2 Metodkritik och genomförande

Patel & Davidsson (2003) menar att det finns olika sätt att samla information för att få svar på de frågor man har. Dock nämnde de inte svar via e-post, men de menar att den teknik man väljer beror på vad som kan ge bäst svar på frågeställningen som man har. De konstaterar att ingen teknik för att få svar på frågor kan sägas vara bättre eller sämre än något annat sätt (Patel & Davidsson, 2003, sid. 63).

Vi har valt att intervjua med bandspelare något som Patel & Davidsson (2003) anser vara positivt eftersom man kan ge direktcitater, men negativt då de intervjuade kan reagera mindre spontant när bandspelaren är på. Det krävs att intervjuaren kan motivera och hjälpa intervjupersonen, för att ge samtalet ett meningsfullt sammanhang. Intervjuaren kan också påverka intervjupersonen genom kroppsspråk och språkbruk, detta kan vara både positivt och negativt (Patel & Davidson, 2003, sid. 77 ff).

Med tanke på föregående så har vi gjort intervjuerna tillsammans; en har lett intervjun och den andra har antecknat och iakttagit. Detta har varit till stor hjälp när vi har transkriberat intervjuerna. Intervjupersonerna fick frågorna en vecka i förväg för att de skulle hinna förbereda sig och vara medvetna om vad de förväntades svara på. De har även getts möjlighet att välja att inte svara på någon fråga. Detta kan både vara både positivt och negativt, vi kanske hade fått ett annat svar om de inte hade fått se frågorna i förväg. Som vi gjorde kunde intervjupersonerna tänka igenom hur de skulle svara och vara förberedda när vi kom och därmed gick vi kanske miste om deras spontana svar.

Vi har tagit fasta på hur Denscombes skriver, om att man bör välja intervju före enkät. Denscombe menar att det är bättre att skaffa mer detaljerad information från få personer, istället för ytlig information från många människor. Vi var inte ute efter direkta faktafrågor, utan de frågor vi ställde bygger på att intervjupersonerna delar med sig av sina erfarenheter

och då blir intervjupersonernas känslomässiga engagemang tydligt (Denscombe, 2000, sid. 132 f). Två av intervjupersonerna valde själva att svara via e-post, det kommer att påverka resultatet eftersom vi inte har kunnat ställa direkta följdfrågor, vi lämnade dock ut våra telefonnummer om det var något som de ansåg var oklart i frågorna.

Vi skrev frågorna med utgångspunkt från personliga intervjuer. Det blir då svårt att direkt ställa följdfrågor om man inte har ett personligt samtal. Nu blev det inte så utan vi får lita på uppriktigheten i intervjupersonernas svar, då kommunpolitikern och rektorn i Storstad inte ställde upp på personliga intervjuer. För att få fram relevant information vid intervjuer är det viktigt att det finns ett bra samspel mellan intervjuare och intervjuperson (Patel & Davidson, 2003, sid. 100ff).

Vi ansåg att det var viktigt att ställa relevanta och öppna frågor till ett fåtal människor istället för att skicka ut enkäter som förmodligen hade gjort svaren mer stereotypa. Vi har tagit kontakt med dem via telefon och intervjupersonerna har själva fått välja en tid som har passat dem. Vid telefonkontakten har vi kunnat lägga grunden för ett bra samspel mellan de intervjuade och oss. Intervjuerna har inletts med kallprat för att få de intervjuade att känna sig bekväma. De har dessutom fått välja plats för intervjun och på så sätt har intervjupersonerna blivit intervjuade på en för dem trygg plats.

4.3 Lokala planer

4.3.1 Mellanstor stad

Mellanstor stad anser att modersmålet är som vilket ämne som helst och utgår ifrån kursplanen, man har även gjort lokala planer i varje språk. De lokala planerna är utformade så att målen för varje årskurs är konkretiserade. Målen med aktiv tvåspråkighet är att eleverna skall utveckla sina färdigheter i att tala, lyssna, läsa och skriva (<http://.buf.xxxxxxxxxx.se/inv/>). För att uppnå dessa mål vill man ge eleverna en trygg miljö, möta varje elev, öka elevernas självförtroende, göra omvärlden begriplig och hjälpa eleverna att finna sig tillrätta i det svenska samhället. Mellanstor stad trycker på att språket är nyckeln till utbildning och arbete, de anser att modersmålet borde ha högsta prioritet (http://.buf.xxxxxxxxxx.se/inv_undervisning/kerstin/mal.htm).

4.3.2 Storstad

Storstad har valt att utifrån den nationella kursplanen för modersmål dela upp språken så att varje språk får en egen lokal arbetsplan. I arbetsplanerna finns arbetssätt och målen från åk 1-9, där man i målen för åk 5 och 9 har skrivit ner konkreta mål som eleverna skall uppnå, till exempel skall eleverna kunna läsa korta berättelser, faktatexter och kunna förstå dem. Arbetsplanerna är utarbetade av modersmålslärarna själva (Rektor i Storstad).

4.4 Intervjupersoner

Då det rör sig om ett flertal intervjuade personer så har vi valt att de personer som tillhör Storstad har stora bokstäver medan intervjuade personer från Mellanstor stad har små bokstäver. Detta för att göra det enklare för läsaren.

De intervjuade är:

Kommunpolitiker A sitter i utbildningsnämnden i Storstad.

Kommunpolitiker a är ordförande i utbildningsnämnden i Mellanstor stad.

Rektor B som tillsammans med fyra andra ansvarar för modersmålsundervisningen i Storstad. Rektor B ansvarar för 162 modersmålslärare varav 136 av dessa är behöriga lärare.

Rektor b ansvarar ensam för modersmålsundervisningen i Mellanstor stad.

Rektor b ansvarar för 25 lärare varav 12 stycken är behöriga.

Modersmålslärare C undervisar i pasthu i Storstad och är utbildad lärare i sitt hemland. Hon arbetar på att få en lärarbehörighet. Hon undervisar 43 elever.

Modersmålslärare c undervisar i albanska i Mellanstor stad och är från början utbildad journalist i sitt hemland. Hon läser på högskola för att få en lärarbehörighet. Hon undervisar 102 elever.

Modersmålslärare D undervisar i arabiska i Storstad och arbetade som lärare i sitt hemland. Hon har fått sin hemlandsutbildning validerad och är behörig lärare. Hon undervisar 68 elever.

Modersmålslärare d undervisar i arabiska i Mellanstor stad och är i sitt hemland utbildad lärare och har i Sverige fått sin examen validerad. Hon undervisar 60 elever.

4.5 Bearbetning av intervjumaterial

För att få en bild av modersmålsundervisningens fördelar och svårigheter har vi valt att sammanföra intervjumaterialet till en helhet. Svårigheterna är hur modersmålsundervisningen är organiserad och inte att den har negativ inverkan på eleverna. Vikten har vi lagt på modersmålslärares svar, då vi anser att det är de som har mest insyn i verksamheten eftersom de arbetar i den dagligen. Vi hade problem med att få svar från kommunpolitikern i Storstad. Politikern ansåg sig inte ha tid med en personlig intervju utan ville svara via e-post. Det förekom många telefonsamtal oss emellan, då både vi och kommunpolitikern ringde angående frågorna. Kommunpolitiker A kunde inte svara på frågorna trots de många telefonsamtalen, utan hon valde att endast svara på fråga tio. Trots att hon var mycket positivt inställd till modersmålsundervisningen har hon inte svarat på fråga ett och två som handlar om modersmålsundervisningens fördelar och svårigheter. Vi vände oss till rektor B istället så att han kunde svara på de övriga frågorna. Detsamma rådde oss kommunpolitiker a till på de frågor som hon tyckte att hon inte kunde svara på, detta var fråga fyra, fem och sex.

5. Resultat och analys

5.1 Fördelar och svårigheter med modersmålsundervisningen

Då kommunpolitiker A inte kunde svara på frågan om fördelarna och svårigheterna med modersmålsundervisningen, så svarade rektor B följande:

Det finns en lag som gör det obligatoriskt för kommunerna att anordna modersmålsundervisning!!
Lagstiftarna har tagit hänsyn till många aspekter (Rektor B).

Kommunpolitiker a var intresserad av frågorna och mån om att vi skulle träffa henne personligen. Hon var väldigt tydlig i vad hon ansåg om modersmålsundervisningen.

Den utveckling som man har med sig från hemmet, det är basen. Man måste ha identitet och självkänsla för att förstå ett språk på djupet även kulturen (Kommunpolitiker a).

Hon var även medveten om de svårigheter som modersmålsundervisningen innebär, både från elevernas och lärarnas perspektiv.

Kan inte se några större nackdelar med det men kanske som vi organiserar den. Den ligger ofta utanför skoltid eller att man måste gå ifrån den ordinarie undervisningen och man då känner ett utanförskap. Det kan även finnas modersmållärare som inte har en bra kompetens, dock har vi många bra modersmållärare (Kommunpolitiker a).

Gemensamt för de fyra modersmållärarna är klagomål på att deras undervisning ligger utanför elevernas ordinarie skoltid, vilket resulterar i att de får trötta elever. Man pekar också på att de som yrkesgrupp inte respekteras av andra pedagoger. Modersmållärare C fokuserar på svårigheten med studiehandledning som hon har i klassrummen, hon anser att många lärare inte vill ha någon annan pedagog i sitt klassrum. Detta gäller framförallt yngre lärare. Modersmållärare c tycker att attityden från svenska lärare är negativ, då eleverna måste gå ifrån den ordinarie undervisningen för att få undervisning på sitt modersmål.

Kommunikationen mellan klasslärare och modersmållärare är ofta dålig, modersmållärarna känner att de får all information sist av alla. Detta gäller även information från rektorer från respektive skola, som ofta glömmer bort modersmållärarna. Modersmållärarna känner att attityden mot dem har förändrats under åren till det bättre, men det är fortfarande långt kvar till att de får samma status som svenska lärare. De känner att andra pedagoger inte förstår vad de gör på modersmålsundervisningen att modersmål är ett ämne precis som svenska och matematik. Modersmållärarna berättade under intervjuerna om att de vid utvecklingssamtal ofta blir utnyttjade som tolkar och de anser att detta är en svårighet i sitt arbete. Modersmållärarna menar samtidigt att de vill ge sin bild av eleven och hamnar i en intressekonflikt, då de ombeds att vara med vid utvecklingssamtal.

Första gången jag var på ett utvecklingssamtal vill jag börja med modersmålet och då sa klassläraren att hon skulle gå och göra något annat, men jag sa nej, nej sitt och lyssna som jag har gjort! Mitt syfte var att visa elevens aktiviteter på modersmålsundervisningen. Jag gjorde så på alla utvecklingssamtal jag var med på. Nu kommer klasslärarna och säger att de skall ha utvecklingssamtal och frågar mig om jag vill vara med. Särskilt om det är något problem tillsammans kan vi komma fram till en lösning (Modersmållärare d).

Modersmållärare c och d har i samråd med rektor b och de andra modersmållärarna i Mellanstor stad tagit beslutet att de gärna ställer upp som lärare på utvecklingssamtal, men inte som tolkar. Modersmållärare C ställer inte upp som tolk, utan säger till de lärare som frågar att de får vända sig till tolkförmedlingen istället.

Många vill att jag skall vara med som tolk, men då får de vända sig till tolkförmedlingen tycker jag. Jag är med som en del av skolan (Modersmåslärare C).

Jag ställer inte upp som tolk vilket klasslärare inte alltid är glada över. Kunskapsmässigt ställer jag upp på grund av att jag skall kunna berätta om hur jag ser eleven. Oftast får jag vara med om det är något negativt. Jag kan ställa upp som tolk om det handlar om kunskap och inte om känslomässiga problem (Modersmåslärare c).

Modersmåslärare D ställer upp som tolk för att dela med sig av sina åsikter, men vill helst inte.

Ibland vill klasslärarna ha mig som tolk och det gör jag. Jag delar då även med mig av mina åsikter. Jag vill helst inte utnyttjas som tolk utan det är hur jag ser på eleven som jag vill berätta om på utvecklingssamtalen (Modersmåslärare D).

Rektor B som har ansvaret för 162 modersmåslärare har inte tagit något beslut om huruvida modersmåslärarna skall användas som tolkar eller ej.

Av de modersmåslärare som är anställda av rektor B, undervisar majoriteten på en skola. Av modersmåslärarna hos rektor b arbetar majoriteten på fler än två skolor, men rektor b försöker göra så att de är på så få skolor som möjligt. Rektor b vill gärna att modersmåslärarna skall ha en hemskola, där de undervisar flest timmar och på den skolan är de med på de aktiviteter som erbjuds, till exempel planering, studiedagar och personalmöten. Detta för att ta till vara på modersmåslärarnas kompetens. Rektor b menar att det är upp till varje enskild rektor på de skolor som modersmåslärarna arbetar på att använda modersmåslärarnas kompetens på bästa sätt. Dock påpekar modersmåslärare c att modersmåslärarna är en outnyttjad resurs i den svenska skolan.

Alla intervjuade modersmåslärare är positivt inställda till sitt yrke och trycker på den stora frihet de har i sin planering och hur de väljer att undervisa. De ser det positiva i sin undervisning och yrkesroll, istället för att fokusera på det i organisationen som de inte tycker är bra.

Språk glädje och att arbeta för elevers självständighet (Modersmåslärare C).

Det är ett bra jobb med mycket kontakt med lärare och föräldrar, det känns viktigt för mig att förklara hur det svenska skolsystemet fungerar. Jag tror jag gör det bättre än svenska lärare då jag känner till hur skolsystemet fungerar i mitt hemland (Modersmåslärare D).

Det viktigaste är att satsa på moral och etik, man har glömt bort denna del i utvecklingen. Viktigt att visa respekt och hälsa på varandra. Kunskapsmässigt gör vi så gott vi kan (Modersmåslärare c).

Hemspråk spelar stor roll i skolan. Det är viktigt att blanda invandrabarn med svenska elever (Modersmåslärare d).

De är alla stolta i sin roll som modersmåslärare och ser sig som ambassadörer för det svenska skolväsendet. De tycker att kunskap inte är allt, utan även hur man är och hur man beter sig mot varandra är viktigt.

5.2 Lokala planer

I Mellanstor stad har rektor b lagt stor vikt på att göra en nedbrytning av den nationella kursplanen. Rektor b har gjort en lokal arbetsplan för varje enskilt språk, tillsammans med modersmåslärarna. Detta har modersmåslärarna i Storstad också gjort, men rektor B svarar så här på frågan om vilka strategier man använder för att uppnå målen i kursplanen:

Framförallt genom styrda studiedagar och kompetensutvecklingsinsatser, utbildning för nyanställda, lektionsbesök, besök hos arbetslag (språkvisa) samt inrättande av utvecklingsgrupper (intressestyrda) (Rektor B).

De lokala planerna är väldigt konkreta och dessa använder modersmåslärarna i de båda kommunerna för att lättare kunna uppnå målen i kursplanen. Modersmåslärarna vill även fokusera mer på etik och moral då de tycker att det saknas i kursplanen, vilket modersmåslärare C förtydligar:

Jag tycker det är viktigt att eleverna lär sig respekt för sin kultur och även den svenska kulturen. Moral och etik tycker jag också är viktigt och det har kommit in i skolan mer och mer, också emotionell och social träning (Modersmåslärare C).

Modersmåslärarna i Mellanstor stad och Storstad är stolta över de lokala arbetsplaner som de har varit med och utvecklat utifrån den nationella kursplanen. De tycker att det är lättare att visa vad målen är för eleverna och deras föräldrar. Modersmåslärarna är inte nöjda med den nationella kursplanen.

Vad skolverket mål vill är lite bladdriga. Är man född här så går det ej att ha samma mål, utgå ifrån var barnen är och ville ha stödpunkter som var enkla och tydliga (Modersmåslärare c).

Modersmåslärare d går in på hur hon organiserar sin undervisning, något som hon tycker hör ihop med läroplanen. Hon påpekar även skillnaden mellan de elever som är födda i Sverige av föräldrar med utländsk bakgrund och de som har erfarenheter av språket från sitt hemland.

Vi läser för de som ej kan läsa. Vi nivågrupperar även barnen, de som har varit här länge har svårare att tillgodose sig arabiska om jag jämför med dem som är uppvuxna utomlands. Jag samlar barnen så att de sitter tillsammans när vi pratar men när jag arbetar med dem så är det vid aktuella händelser men också om etik och moral (Modersmåslärare d).

Båda kommunerna erbjuder studiehandledning till de elever som är i behov av det. Beroende på elevernas ålder och lärarnas schema ligger undervisningen i de båda kommunerna både under och efter skoltid. Att hjälpa eleverna i skolarbetet på deras modersmål, så kallad studiehandledning, är en viktig del av deras arbete. Modersmåslärare C och D har 17 timmars studiehandledning vardera i veckan, medan modersmåslärare c och d har cirka 3 timmar vardera. Det är en stor skillnad om man tittar på lärarnas tjänstgöring och elevantalet. Det kan också ha att göra med att alla elever inte är i behov av studiehandledning.

När det gäller strategier för att uppnå målen i kursplanen pekar alla modersmåslärarna på deras lokala kursplan. Modersmåslärare C tycker att invandrarföräldrar måste få och våga ta mer plats i den svenska skolan.

Jag jobbar mycket för att våra föräldrar skall ta större del i skolarbetet, jag håller även i föräldrautbildning. Det är viktigt att få med föräldrarna i skolarbetet och få dem att inse att de kan påverka (Modersmåslärare C).

Modersmåslärare d trycker också på vikten av föräldrarnas engagemang och deras ansvar för barnens skolgång.

Om en elev kommer och inte har gjort läxan så ringer jag hem (till elevens föräldrar) efter lektionen. Jag poängterar för föräldrarna att det är de som har valt modersmålsundervisning och att läxorna måste göras, annars är det som att börja om från noll varje gång. Det är viktigt att prata med föräldrarna, jag ringer även hem vid elevers frånvaro utan föräldrarna kan vi inte arbeta. För att uppnå målet så måste vi ha hjälp av föräldrarna, de är som ett rep med barnen, mig som modersmåslärare och föräldrarna, annars går det inte att uppnå målen (Modersmåslärare d).

Hon tycker även att det är bra när klasslärarna frågar henne när de har problem med någon elev, så att de tillsammans kan komma på en lösning som blir bra för eleven.

5.3 Ansvar

5.3.1 Utvärdering

Rektor B fick svara på hur man utvärderar modersmålsundervisningen i Storstad:

Det görs många utvärderingar varje år. Lärarna utvärderar sin verksamhet i majmånad och skolledningen gör det årligen i verksamhetsberättelser och kvalitetsdokument..(Rektor B)

Kommunpolitiker a var väldigt tydlig med att modersmålsundervisningen utvärderas i årsredovisning och kvalitetsredovisning till skolverket. Hon går även in och jämför med några andra kommuner som Mellanstor stad har ett samarbete med, där ansvariga tjänstemän ofta diskuterar olika frågor och då även modersmålsundervisningen.

5.3.2 Rekrytering

Rekryteringen av modersmåslärare i de två kommunerna sker på ett vanligt sätt, det vill säga både externa och interna annonser. Ett av problemen med att rekrytera modersmåslärare är att kunna anställa en person som har svensk lärarbehörighet, de flesta är obehöriga eller har lärarutbildning från sina respektive hemländer. Rektor b är noga med att de som har utländsk lärarexamen skall få den validerad på Högskoleverket, så att de blir behöriga lärare. Detta är något som rektor B inte gör, utan accepterar direkt en utländsk lärarutbildning. Man anställer

även obehöriga lärare som man anser vara lämpliga. Rektor b anställer dem på kortare tid medan rektor B väljer att göra en språkprofil av den sökandes kunskaper i svenska.

5.3.3 Organisationen

Båda kommunerna har en särskild modersmålsenhet, där det finns en ansvarig rektor. Det är upp till rektorerna att gruppera och organisera efter de ekonomiska ramar som man har.

Svaret från kommunpolitikerna A var:

Vi har en särskild modersmålsenhet med egen rektor. Verksamheten är anslagsfinansierad.

Dvs, den har egen budget som beslutas centralt (Kommunpolitiker A).

Det finns möjlighet att önska mer pengar till sin budget om rektorerna anser att det finns behov av det. Kommunpolitiker a menar att modersmålsundervisningen ansvar ligger på de enskilda skolorna.

5.3.4 Jämförelse mellan Storstad och Mellanstor stad

Båda kommunerna är lika i att de har en särskild modersmålsenhet, med ansvarig rektor. De båda kommunpolitikerna (A & a) som vi intervjuade svarade olika. Kommunpolitiker a var väl insatt i ämnet och dess betydelse för eleverna, medan kommunpolitiker A valde att enbart svara på en fråga.

Rektorerna (B & b) är lika då de strävar efter att modersmålslärarna skall vara på så få skolor som möjligt. Rektor b har tagit ett beslut om att modersmålslärarna inte skall användas som tolkar, något som Rektor B inte har gjort. Modersmålslärarna i båda kommunerna påpekar problemet med att de används som tolkar. De båda rektorerna ligger bakom beslutet att man har arbetat fram lokala planer i respektive kommun, modersmålslärarna påpekar att det är bra och de är stolta över de lokala planerna.

Modersmålslärarna är eniga om hur de upplever sin situation som modersmålslärare. De tar upp svårigheterna med yrket, bland annat att undervisningen ligger utanför elevernas ordinarie skoltid, att de inte respekteras av andra pedagoger, studiehandledning och att de

används som tolkar. De är annars stolta över sina roller som modersmåslärare och tycker att kunskap inte är allt, utan även respekt och moral är viktiga delar i deras yrkesutövande.

Med utgångspunkten att Storstad har språkprofil och Mellanstor stad inte har det finns det inte så stora skillnader. Den största skillnaden som har framgått är att antalet studiehandledningstimmar per elev skiljer sig åt mellan de båda kommunerna. Storstad har 17 timmar per vecka och modersmåslärare medan Mellanstor stad har cirka 3 timmar per vecka och modersmåslärare.

6. Diskussion

Vi har inte träffat alla intervjupersoner personligen, kommunpolitiker A och rektor B valde att svara via e-post och detta har medfört att vi inte har fört någon diskussion med dem, utan fått koncisa svar som vi inte har kunnat utläsa så mycket ur. Hade vi träffat dem personligen så hade svaren blivit annorlunda på grund av att vi kunnat föra en dialog utifrån frågorna och på så sätt fått mer utförliga svar. Vi har deras svar med för att det är de som har huvudansvaret för modersmålsundervisningen i kommunen Storstad. De övriga har vi träffat personligen, enligt Denscombes tanke om att intervjuer är att föredra framför enkät. Att vi använde bandspelare kan som Patel & Davidsson (2003) menar vara bra för att vi kan ge direktcitrat, men bandspelarens närvaro kan verka hämmande på den intervjuade. Vi ställde specifika frågor till kommunpolitiker, rektorer och modersmåslärare, för att de har olika ansvar för modersmålsundervisningen. Genom att ställa olika frågor till intervjupersonerna är det lättare att få fram just deras åsikter om modersmålet, då de intervjuade har olika ansvarsområden i modersmålsundervisningen.

Ladberg (2000) menar att det viktigt att eleverna kan ta till vara på den kunskap som skolan skall förmedla, utan att elevernas brister i det svenska språket blir ett hinder. Vidare menar Ladberg (2000) att det är viktigt att skolan har en positiv attityd till flerspråkiga elever och om skolan har denna attityd så känner eleverna sig stärkta i sin egen identitet och att de blir accepterade i det svenska samhället (Ladberg, 2000, sid. 156 ff). Kommunpolitiker a betonar att eleverna måste ha identitet och självkänsla för att tillgodogöra sig språken. ”Den utveckling som man har med sig från hemmet, det är basen. ”Man måste ha identitet och självkänsla för att förstå ett språk på djupet även kulturen” (Kommunpolitiker a). I kursplanen

i modersmål framgår det att eleverna skall lära sig att göra jämförelser mellan den egna kulturen och den svenska kulturen, för att förstå sin situation <http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=sv&ar=0405&infotyp=23&skolform=11&i d=3875&extraId=2087>.

Ett kontinuerligt samarbete mellan svenska lärare och modersmållärare skulle vara bra för eleverna, men även för lärarna själva detta har Skolverket (2003) kommit fram till. Modersmållärarna är en outnyttjad resurs som besitter mycket kunskap, inte bara om deras undervisningsämne utan även om kulturen de kommer ifrån (Skolverket, 2003, sid. 160 ff). Om modersmållärare och svenska lärare samarbetade mer, så skulle många problem med eleverna lättare kunna lösas. För att modersmålläraren har språket och kulturen, medan den svenska läraren har flest undervisningstimmar med eleven, tillsammans kan de skapa en god lärmiljö för varje enskild elev (Skolverket, 2003, sid. 163 ff). För att höja modersmålets status bör man informera de svenska lärarna vad modersmållärarna gör och tydligt visa att modersmål är ett ämne som vilket annat, påpekar flera av de intervjuade modersmållärarna. De intervjuade modersmållärarna tycker att de själva och deras ämne inte respekteras av svenska lärare. Ett stort problem som modersmållärarna själva tar upp är att de används som tolkar och inte som lärare. Detta är något som rektor b i Mellanstor stad har sagt klart nej till, hon menar att modersmållärarna är anställda som lärare och inte som tolkar. Det har man däremot inte gjort i Storstad utan beslutet att agera tolk eller inte får varje enskild modersmållärare själv ta. Det framgår att modersmållärarnas åsikter stämmer överens med vad Skolverket har kommit fram till i sina rapporter. Skolverket (2003) skriver att de svenska lärarna är negativt inställda till modersmålsundervisningen, då eleverna måste lämna den ordinarie undervisningen för att närvara på modersmålsundervisningen.

Av de modersmållärare som vi intervjuade är två (modersmållärare D & d) behöriga lärare, de har fått sin utbildning validerad. Hyltenstam (1996) skriver att de som inte har någon lärarutbildning men som gärna vill bli modersmållärare har möjlighet att utbilda sig, men det finns inga sökande. Vidare framgår det av Hyltenstams bok (1996) *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige* att mer än hälften av tjänstgörande modersmållärare 1994 inte var behöriga. Det finns andra sätt att få en behörighet till exempel att få tillgodoräkna sig en utbildning från hemlandet, något som flera av de intervjuade har gjort. Modersmållärare c har ingen behörighet, men läser på en högskola på sin fritid för att få en svensk lärarbehörighet. Detsamma gäller modersmållärare

C som är utbildad lärare i sitt hemland. Modersmåls lärare C & c läser båda fristående kurser, bland annat pedagogik, metodik och språklära. Hyltenstam (1996) menar att modersmålsundervisningen har låg prioritet och att dess existens är viktigare än kvalitén på den. Trots den höga andelen obehöriga modersmåls lärare påvisar Hyltenstam (1996) att elever som har modersmålsundervisning är tryggare och trivs bättre i skolan än andra invandrarelever, och att invandrarelever som har fått tvåspråkig undervisning i matematik och samhällsorienterade ämnen får bättre betyg än andra invandrarelever. Det framgår även att de elever som har modersmålsundervisning behärskar svenska bättre än andra invandrarelever (Hyltenstam, 1996, sid. 99 f). Mellanstor stad trycker på att språket är nyckeln till utbildning och arbete och att modersmålet borde ha högre prioritet. Skolverket (2003) undersökning visar på att elever som har haft modersmålsundervisning i förskolan, grundskolan och gymnasieskolan uppvisar bättre resultat än de som har avbrutit modersmålsundervisningen tidigare (Skolverket, 2003, sid. 63).

Rektor B menar att det finns en lag som gör det obligatoriskt för kommunerna att anordna modersmålsundervisning, detta var hans svar på frågan om fördelarna och svårigheterna med modersmålsundervisningen. Enligt grundskoleförordningen kap 2 § 13 framgår det att kommunerna är skyldiga att anordna modersmålsundervisning endast om det finns en lämplig lärare och om minst fem elever önskar undervisning i språket (Skollagen med kommentarer, 2002, sid. 100). Kommunpolitiker a är helt införstådd med vilken påverkan modersmålet har på eleverna och då inte enbart kunskapsmässigt, utan även för elevernas identitet och självkänsla. Kommunpolitiker a anser att det finns svårigheter med hur modersmålsundervisningen är organiserad. Detta stämmer väl överens med det som Skolverket har kommit fram till i sin rapport *flera språk - flera möjligheter* (2003), nämligen att de elever som har modersmålsundervisning lättare integreras i det svenska samhället. Genom integrationen blir eleverna förhoppningsvis stolta budbärare av sin kultur och det leder till en ökad tolerans mot andra kulturer än den svenska (Skolverket, 2003, sid. 160 ff).

Axelsson (1999) konstaterar att invandrareleverna är påverkade av vad deras egen grupp tycker och tänker, därför vill man få föräldrarna att bli delaktiga i den svenska skolan. För att man tillsammans med föräldrarna skall kunna diskutera igenom hur de ser på det svenska skolsystemet, och i förlängningen det svenska samhället. På så sätt kan man från skolans sida visa vilka krav skolan har på eleverna, så att eleverna klarar av skolan med godkända betyg och skaffar sig en meningsfull sysselsättning när de blir vuxna (Axelsson, 1999, sid. 14 ff).

Detta har modersmåls lärare C tagit fasta på när hon organiserar föräldrautbildningar för sina elevers föräldrar. Eleverna tillbringar mycket mer tid med familj, släkt och vänner än tiden i skolan, därför är det viktigt att få familjerna att engagera sig i skolan. Skolan måste visa familjerna att deras åsikter är viktiga och betydelsefulla i den svenska skolan och berätta vad den svenska skolan kan erbjuda, till exempel studiehandledning på modersmålet (Modersmåls lärare C).

Det har visat sig att medvetna satsningar på att ge ämnesundervisning på modersmål ökar elevernas möjligheter att klara läroplanens mål, men detta sker oftast på skolor med språkprofil eller i storstadsregioner, som till exempel Storstad (Skolverket, 2003, sid. 61). Skollagen trycker inte på vikten av studiehandledning till alla elever som har modersmålsundervisning, men litteraturen visar på hur betydelsefull den är för elevernas skolgång. Otterup (2005) förtydligar att om eleven behöver studiehandledning tas beslut av rektorn på skolan som eleven är inskriven på (Otterup, 2005, sid. 90). Storstad och Mellanstor stad har en skillnad på 13 undervisningstimmar i studiehandledning. I Storstad har modersmåls lärarna 17 timmars studiehandledning i veckan och modersmåls lärarna är måna om att använda denna tid väl tillsammans med eleverna. ”Studiehandledningen är viktig då jag, klasslärare och eleven själv kan påverka så att tiden används på ett bra sätt” (Modersmåls lärare C). I Mellanstor stad har modersmåls lärarna 3 timmar studiehandledning vardera per vecka.

Både rektorer och lärare anser att den nationella kursplanen i modersmål är väldigt vag. Hyltenstam & Lindberg (2004) menar att vagheten i styrdokumentet påverkar organisationen av modersmålsundervisningen i de enskilda kommunerna (Hyltenstam & Lindberg, 2004, sid. 507). Därför har man både i Storstad och i Mellanstor stad valt att göra lokala planer i varje språk. De lokala planerna är något som modersmåls lärarna har gjort tillsammans med de modersmåls lärare som undervisar i samma språk. De lokala kursplanerna är den nationella kursplanen nedbruten i mindre årskurskonkretiserade mål. Det gör det tydligt för föräldrar och elever att se vad eleverna har för mål i de olika årskurserna. Modersmåls lärarna påpekar att målen är svårare att uppnå för de elever som är födda i Sverige av utländska föräldrar, än de som har bott och gått i skolan i sitt hemland.

Ansvaret för modersmålsundervisningen var i hemspråksreformen 1977 tydlig då kommunerna blev skyldiga att anordna hemspråksundervisning och studiehandledning

(Hyltenstam, 1996, sid. 45 f). I och med den nya grundskoleförordningen 1994 var kommunerna inte längre skyldiga att anordna modersmålsundervisning, om inte vissa krav uppfylldes. Sedan 1977 har behovet av modersmålsundervisning ökat och kommunerna har valt att organisera den olika. Skolverket (2003) anser att en rad åtgärder måste vidtas, bland annat så behöver kommunerna se över sin organisation av modersmålsundervisningen (Skolverket, 2003, sid. 77). De båda kommunerna som vi har tittat på har lagt modersmålslärarna under en enhet och med en ansvarig rektor. Budgeten för modersmålsundervisningen ges av respektive utbildningsnämnd. Kommunpolitiker A i Mellanstor stad är väl insatt i fördelarna med modersmålsundervisning och kan även se svårigheterna i organisationen, hon arbetar aktivt på en förbättring. Kommunpolitiker A svarade på en av de tio frågor vi hade om bland annat fördelarna och svårigheterna med modersmålsundervisningen. Kommunpolitiker A har en ledande roll i utformningen av modersmålsundervisningen i Storstad. Det är rektorerna i samråd med modersmålslärarna som organiserar och försöker genomföra förändringar till det bättre, till exempel genom de lokala arbetsplanerna.

Båda kommunerna utvärderar modersmålsundervisningen, men det är oklart vad som händer med utvärderingarna och om den spelar någon roll, vilket även Skolverket (2003) påpekar. Det yttersta ansvaret vilar på modersmålslärarna själva, undervisningen blir vad de gör den till. I de andra ämnena i skolan vilar ansvaret på skolan, hos kommun, rektor och hos lärarna själva, i modersmålsundervisningen är gången den omvända. Hyltenstam & Lindberg (2004) menar att elevernas möjlighet till en bra skolgång påverkas negativt, på grund av vigheterna angående modersmålsundervisningen (Hyltenstam & Lindberg, 2004, sid. 507). I grundskoleförordningen från 1994 har undervisningstimmarna för modersmål sjunkit drastiskt de senaste åren. Forskning av Ladberg (2000), Hyltenstam (1996), Axelsson (1999) och Skolverkets rapporter visar på hur viktigt det är med modersmålundervisning för att eleverna skall kunna lära sig bättre svenska och på så sätt få godkända slutbetyg i årskurs 9.

6.1 Avslutning

Syftet med vår undersökning var att se hur väl forskningen är förankrad i praktiken, men i undersökningen framgår det även att organisationen av modersmålsundervisningen inte är högprioriterad; att kommunpolitiker A inte kunde svara på frågan om fördelarna med modersmålsundervisningen visar tydligt på detta. Hennes uteblivna svar visar på att prioriteringen är låg och läsaren får ha i åtanke att kommunpolitiker A: s kommun har en mycket hög andel invandrarelever (Storstad). Kommunpolitiker a däremot var välformulerad och väl insatt i ämnet, men det betyder ju inte att modersmålsundervisningen har hög prioritet. Det är modersmålslärarna själva som får bära huvudansvaret för undervisningen. Om det hade funnits en tydligare ansvarsfördelning så hade modersmålslärarna inte behövt ha så mycket ansvar själva, utan de hade kunnat ägna sig åt det som de är anställda för, det vill säga att undervisa.

Den nationella kursplanen i modersmål är vag i sina strävansmål och den trycker på att stärka elevernas självkänsla och identitet utöver att de skall kunna uttrycka sig och förstå modersmålet. Det är mycket som modersmålslärarna måste få eleverna att uppnå för att klara av målen i kursplanen, det blir speciellt svårt när man har så få undervisningstimmar i ämnet. Modersmålslärarnas roll är i mångt och mycket att vara en bro mellan den egna och den svenska kulturen.

Rektorerna hade olika attityd till modersmålsundervisningen, rektor b är engagerad i sina lärare och mån om att eleverna skall få en så bra modersmålsundervisning som möjligt. Hon arbetar för att modersmålslärarna skall få högre status och ses som en tillgång av rektorer och lärare på de skolor som de undervisar på, dessutom vill hon att de skall arbeta på så få skolor som möjligt. Rektor B däremot lägger stor vikt på att kompetensutveckla modersmålslärarna och att organisera dem i arbetslag, något vi tolkar som önskemål från dem själva. Det som markant skiljer rektorerna åt är deras syn på att modersmålslärarna används som tolkar istället för som lärare. Rektor b har tagit beslutet att modersmålslärarna inte skall utnyttjas som tolkar, medan rektor B lägger ansvaret på dem själva, de får själva välja om de vill tolka eller inte. Rektor b: s beslut grundar sig på att modersmålslärarna skall användas som lärare och inte som tolkar.

Båda kommunerna har utvärdering av modersmålsundervisningen varje år, men vad som görs med dessa dokument och hur den får undervisningen att utvecklas har ingen kunnat svara på. Om vi går tillbaka till fördelarna och svårigheterna med modersmålsundervisningen och de svar som vi har fått av kommunpolitiker a och rektor b, så menar kommunpolitiker a att det är viktigt med modersmålsundervisning på grund av identitet och självkänsla. Medan rektor b svarar att det positiva med modersmålsundervisning är att det finns en lag som gör att det blir obligatoriskt för kommunerna att anordna modersmålsundervisning.

7. Sammanfattning

Vi har valt att studera hur forskningen angående modersmål är förankrad i två kommuner. De utvalda kommunerna är Storstad som vi valt för att den har språkprofil och hög invandratäthet och Mellanstor stad som har hög invandratäthet.

Den första hemspråksreformen antogs 1977 och har under 1990-talet fått den utformning den har nu. Innebörden är idag att de elever som har modersmålsundervisning skall ha ett annat modersmål än svenska och använda språket i det dagliga livet. Kommunerna är skyldiga att erbjuda modersmålsundervisning om det finns fem eller fler elever som önskar det. Kommunernas skyldighet upphör om det ej finns någon lämplig lärare. 1994 så var mer än hälften av de verksamma modersmålslärarna utan lärarbehörighet.

Skolverket har kommit fram till att fördelarna med modersmålsundervisningen är att det bland annat främjar elevernas identitetsutveckling, kommunikation, kultur, språk och integration. Vidare kommer Skolverket fram till att svårigheterna med modersmålsundervisningen har med organisation, ansvar, resurser och rådande negativa attityder i samhället att göra. Forskningen menar att modersmålet är en trygghet för barnen i deras familjeliv och att det är viktigt att man från skolans håll har en öppen och positiv attityd till andra språk än svenska. Kursplanen för modersmål trycker på att eleverna skall utveckla sina kunskaper i ämnet och stärka sin självkänsla. Om eleverna har goda kunskaper i sitt modersmål så är det lättare för dem att tillgodose sig det svenska språket. Modersmåleleverna kan även få hjälp på modersmålet med skolarbetet, så kallad studiehhandledning.

För att se hur forskningen är förankrad i de två kommunernas dagliga arbete med modersmålet har vi utgått ifrån en kvalitativ undersökning med hjälp av intervjuer. De vi har intervjuat är kommunpolitiker, rektorer och modersmålslärare i de båda kommunerna. I intervjuerna framgår det att de båda kommunerna är väldigt lika, det som skiljer dem åt är antalet studiehhandledningstimmar per vecka. Modersmålslärarna tycker bland annat att de möter en negativ attityd från de svenska lärarna och att kommunikationen är dålig och dessutom att deras undervisningstimmar ofta ligger utanför den ordinarie skoltiden. Modersmålslärarna, rektorerna och kommunpolitiker är stolta över att de i de respektive

kommunerna har gjort egna lokala arbetsplaner utifrån den nationella kursplanen. Rektorerne tycker att det är svårt att få modersmåls lärare som har svensk lärarbehörighet.

I diskussionen framgår det bland annat att modersmåls lärarna är en outnyttjad resurs som har mycket kunskap, inte bara om undervisningsämnet utan även om den kultur som de kommer ifrån. Samarbetet mellan svenska lärare och modersmåls lärare fungerar inte fullt ut. Av litteraturen framgår det att skolan bör ha en positiv attityd till flerspråkiga elever så att de kan stärka sin egen identitet. Modersmåls lärarna ser det som en svårighet att de används som tolkar vid utvecklingssamtal och de tycker att svenska lärare skall se dem som en tillgång i skolan. De båda kommunerna har utvärdering av modersmåls undervisningen varje år, men hur den går till och vilken påverkan den har på utvecklingen av modersmåls undervisningen har ingen av kommunerna kunnat svara på.

8. Fortsatt arbete

Med utgångspunkt från detta arbete så skulle det vara intressant att intervjua riksdagspolitiker om hur de ser på modersmåls frågan, men även se hur kommunerna har tagit till sig av den kritik som skolverket har tagit upp i sin rapport *flera språk - flera möjligheter* (2003). Dessutom skulle det vara av intresse att se hur högskolor och universitet gör för att få sökande till de kurser som är riktade till modersmåls lärare, för att göra dem behöriga. Med tanke på att det finns så få behöriga lärare och att det inte utbildas så många modersmåls lärare, vore det intressant att se om det är möjligt för kommunerna att i framtiden kunna erbjuda eleverna modersmåls undervisning. Att titta närmare på hur kommunerna använder sig av utvärderingarna i modersmål är också en viktig del som kan undersökas närmare.

9. Litteraturförteckning

Axelsson, M. (1999) *Tvåspråkiga barn och skolframgång – mångfalden som resurs*, Spånga: Rinkeby språkforskningsinstitut

Denscombe, M. (2000) *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*, Lund: Studentlitteratur

Hyltenstam, K. (1996) *Tvåspråkighet med förhinder? Invandrar- och minoritetsundervisning i Sverige*, Lund: Studentlitteratur

Hyltenstam, K & Lindberg, I. (2004) *Svenska som andra språk – i forskning , undervisning och samhälle*, Lund: Studentlitteratur

Ladberg, G. (2000) *Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter*, Lund: Studentlitteratur

Läraryrket (2002) *Lärarens handbok, Skollag, Läroplaner, Yrkesetiska principer*, Solna: Tryckindustri information

Nationalencyklopedin (1995) *Ordbok 1 & 2*, Höganäs & Göteborg: Bokförlaget Bra Böcker AB & Språkdata

Otterup, T (2005) *Jag känner mig begåvad bara*, Göteborg: Elanders infologistics väst AB

Patel, R. & Davidsson, B. (2003) *Forskningsmetodikens grunder – att planera och genomföra och rapportera en undersökning*, Lund: Studentlitteratur

Skolverket (2002) *Skollagen med kommentarer 2002*, Stockholm: förlagshuset Gothia AB

Skolverket (2003) *Skolverkets rapport 228 flera språk – flera möjligheter*, Uppsala: ord och form AB

Svenska språknämnden (2000) *Svenska skrivregler*, Stockholm: Liber AB

Internet:

<http://.buf.xxxxxxxxxx.se/inv/>⁸ 2005-11-25 kl. 11.13

http://.buf.xxxxxxxxxx.se/inv_undervisning/kerstin/mal.htm⁹ 2005-11-25 kl. 11.12

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=sv&ar=0405&infotyp=23&skolform=11&id=3875&extraId=2087> 2005-07-07 kl. 11.13

Intervju via e-post:

Rektor i Storstad 2006-02-21

---

⁸ Då kommunerna skall vara anonyma har deras namn ersatts med x för att röja deras identitet.

⁹ Då kommunerna skall vara anonyma har deras namn ersatts med x för att röja deras identitet.

Frågor till kommunpolitiker

1. Vad anser ni vara fördelarna med modersmålsundervisning?
2. Vad anser ni vara svårigheterna med modersmålsundervisning?
3. Hur fördelar kommunen pengar till modersmålsundervisningen?
4. Hur många modersmåls lärare är anställda i kommunen?
5. Vem anställer modersmåls lärarna?
6. Hur många av modersmåls lärarna är behöriga lärare?
7. Har ni lokala planer för modersmålsundervisningen eller går ni efter kursplanen?
8. Hur utvärderar ni modersmålsundervisningen?
9. Vem ansvarar för kvalitén på modersmålsundervisningen?
10. Vilka strategier använder ni för att uppnå målen i kursplanen?

Frågor till rektorerna

1. Hur rekryterar ni modersmåslärarna och vilka kriterier finns?
2. Hur många timmar per vecka får eleverna undervisning på sitt modersmål?
3. Ligger undervisningen under eller efter skoltid?
4. Hur använder ni er av modersmåslärarnas kompetens i den ordinarie undervisningen?
5. Arbetar lärarna på en eller flera skolor?
6. Vilka strategier använder ni för att uppnå målen i kursplanen?

Frågor till modersmåslärarna

1. Är det något i kursplanen som du tycker är särskilt viktigt/oviktigt?
2. Har du något annat att tillföra utöver kursplanen ?
3. Vilken utbildning har du?
4. Varför är du modersmåslärare?
5. Vad anser du din yrkesroll vara?
6. Hur mycket studiehandledning har du?
7. Vad anser du vara fördelarna och svårigheterna med ditt yrke?
8. Vilka strategier använder du för att uppnå målen i kursplanen?